

ТУДУГЖУ

Оюк ижи буяныт. Ол чаагай мергежили шилип алган, ажилдап, чурттап чорутуу кижилер-билер ужуражы берген, ижин-кара чокка чугаалажып олуруксаа кээр.

Мырнай чокта чаа мен өвүр районун «Коммунист орк» колхозунун хоочун туугузу Калга-оол Санчичев Монгуш-биле ужураштым. Колхозунун, чоңунун чырык чаагай ажил, амырларын, шапкын бурунгаар хөгжүлгөсүз малай-ла бүтү чүткүлүн салыпкан ажилдап чорутуу кижилер дээрин бузуп көргөн мен. Калга-оол Санчичевинин дугайын база-ла мал илчээр билеп алдым. Суурун чурттагычтарыга ужурашкан, айтырган кижим бурун-ле: «Бистин хоочун туугузу-бүтү чаагай ажил-херөө сууру-бүтү бөгүгү шырай-арыма-дан бестин көстүп тур. Оон чидик балдын зегеин барган чыгыс-лаа баккынны бо колхоз төвүнүн черде тыппас силер. Букумчу савай диния-чи тургулапкан хүрөн-кымыл баккын-балгатын шуптузун оон бритаады тууду тургускан» деп, хөлчө-ла өөрүшкү-биле чугаалаар.

Кижилерин белик хүндүткелдин чедип алып деп түвө мындыг амыр деп бе? Калга-оол Санчичев болуна мындыг хүндүткелди карак кымыл амыр-биле, кижини, биче сеткилдиг мөшү-шындыр-биле чедип алган.

Ол хүн «Коммунист орк» колхозтун клубуна бүтү коммунисттерин хуралы болуп турган. Анаа коммунисттер СЭКП-нин XXIV съездинин шийиттерин амырларга бот-таандыр талашы-биле калдыг ажил-херектерин херек кырында кылып чорутуу турарын түнөө чугаалажып, ажилда бар чептерини ларын, дүргөн чаалажып-биле эрежеск чутула калдыг хем-чегерини ал чорутса ажил-херектерин бирден бир чокка чугаалажып турган. Анаа ол база сандалаан. Чугаазы кой өвөс болду. Мычалаа-ла ол саналын катал-катап ботал,

малай-ла белектенип алган. Ол чептерини шүтүмчүдөн. Малчыларын кыштагыларын-да сеткеге ажилы ам-лаа шуудаайн турарын, чамдык үлөрдө тууду материалы чедиппейн баарын, оон сөөртүлгөсү оалдай бөзүн айтыкан.

Хурал соонда оон-биле сагым хандыр чугаалаштым. Ол коммунист чаа болуп эрткен хуралга ажилыг чугааны кылганыга өөрүп, сеткил-сагым шуут ажил берген чугаалап олур.

— Төрзүн колхозумга бригадир ажилдаш бестин ам сес чыл ажа бердим. Бо үенин дургузунда бистин туугу-ла-рымыс черде багай өвөс ажилдап келген деп чугаалаа ажыраас. Чалгыс кижиле болза, чүнү кылып алыр. Чааскаанда чаркынчыг, өөрүткө өөрүшкүлүг дигир болгай бис. Ажилга харымсалга деп чүвөн хандыр ботал билер кижилер-биле кады ажилдаарга, артында ажил бүдүгүр болуу чүе-дир.

— Бо чылдын эгезинден тура калдыг-калдыг ажилды бүдүрүп каалгынар?

— Белик лагын баккындап бараан көсүк болгай. Бритаанын кылган ажилын бригадир ажил билер. Олур байын кылып ажилдаарга, планнныг ажил черде бүдүп турар боор чүе-дир. Ийн чуртала баккынны бурун-биле тууду дооскан бис. Сес журтталга баккынны-рынын ханалары туттуг-лаан. Ам оларын шалазын, кырмазын кыллары арткан. Кылдыр чүдүлөр хой болуу ийин. Кыл база кырал артында келген. Бир чамдыкта ботал келерини, үе-шактары эртин турарын дүргөн көчүтү кылып кылып келер. Иччангыш өшкөйлө бергилер мен.

Калга-оол Санчичев дүжү-ла сонгын өттүр көрүп, караанын дүжү-ла ша-ла мээр кар-хүрөн кылдыр шөйлүп чоруй барган тайга-сынарнын баштарында дигерчек кара баштарынын көрүп олур. Чамыс-чамыс кара бууттар көрүлүн деп аар мыкшап сагым-дыгылаар.

— Бүтүп кээп чаап туруп бөзгө, ажилга шалтыкты-ла чүе-дир. Бистин колхоз мал чепин белектээр ажилды ты-даар шаа-биле үрүлчүлө-ле тур—дөш, хоочун туугузу чугаанын уламчылаан. — Бис база мал чепин белектээрине киржип турар бис. Ынчанмас болза хоржок. Сиген бар болза, кыш көрүгүчүт өвөс болуу ийин.

— Калга-оол Санчичев, силер колхозунарнын бот-тыныгыр уран чүтү болууну ажилыга база илчепейлг киржип турар-дыр силер. Анаа калдыг чүдүлөрдүн күөсөдип турар силер?

Бригадир туугу аажок-ла хөлүгү каттырды. Оон соонда мында дигир:

— Талант менде чүу бар боорун аан. Концерттерге киржи бөзүм шын чүе. Хостуг үе-шактарда, келжөөлөрдө чүнү кылып баккынга анаа олурар боор. Клубка кээп ырлаан, хөгжөөн аныктарын бестин көргө, кижини сеткилдиге өөрүшкүлүг-дир. Мычтанган клубче баккын чачкылыг кижин мен. Каргыраалар турарын шын ийин...

Орук дургаар ол хөлүгү аажы-чачын кижини дугайын үр-ле ботал келдим. Чоңун арамыга калдыг-лаа кижилер чорутуу чүе-дир ийин. Ажилында бердигин, амыр-ралында мык, мындыг кижилерге уаус калчар черде чоргаарламас боор.

Калга-оол Санчичев Монгуш Солчур келзе Советтин депутаты. Ол болуун депутат хулаалганын база-ла ак сеткилдиг күөсөдип чорутуу. Суурун чаагайжылыг ажилыга илчепейлг киржип, келзе Совет сессиянын шийиттерин чурттагыч чоңун ортузунга табыштыр турар.

Коммунист, хоочун туугузу Калга-оол Санчичев Монгуш тур херезине Ленинчи үйлөй малай чалып турар. Төрзүн чуртту, эртин чоңу оон эрес-шуургу ажилын илчээр бели-биле үлөзөөн ол.

X. ОИДАН-ООЛ.

БӨГҮН КОПТУ- АКСЫНДА, ДААРТА...

Төрзүн «Октябрь 30 чылы» колхозунун өзүп, быжыгарына боттутулг-хуурун хой чылдарын шийткен кирил келген хоочун коммунист Веды Михайлович Чунарев на-зы-ханы дегүп, пенсияне үн-зе-даа, ам-даа бүдүрүлгөсү ажилдашышкан. Мал чепи белектээр талашы-биле ажил-агыда эң улуг №1 бригаданын удуртурун колхоз баштаар чери ажаа дааскан.

Бригаданы ажилчынар бот-таандыр техника-биле бүрүн чет-челээш, сиген, силос, зөлөнка белектээр ажилчы киргени.

Оон составында 20 колхозчу бар болгаш өлөң-үлөңүз 3, грабиль 3, сиген кезер агрегаттары 5, сараат кырыкча хөлзэн онтаар херекселдиг бир «Беларусь» тракторун ында доктаамал быжылаан.

Дуржулгалыг бригадир Веды Михайлович бригаданын ажилын кыска үенин иштинде шуудадып шыдаан. Бригада хүнде 18 тонна мал чепин белектээр тургаш, үргүлүч 35—40 тонна чедирип, барык бүдүр чартык, ийн норманы күөсөдип келген.

Сөөлгү хүннерде болуп турар өл-шым, агаар-бодустан соок байдалы мал чепи белектээр ажилчыларын негеп келген. Ынчангыш Кызылдың №35 профтехучилищесинде колхозча шөфтөп келген 26 сургуулдук 10-ун бригадага немелде күш кылдыр быжылаан. Бригаданын ажилчынын темпиз шапкынчып, оон кылдыр ажилынын хемчээли улгаткан.

Мал чепи культуралар, сиген кезер 8 кижин составтыг өвөс амыр уде Халыг-Дарын арты, ишти шөлдөринде

кукуруза, сиген кезип турар, а мал чепи болуп, сарааттаар он-он кижилг 2 зверо Копту-Аксинда шөлдөн кескен зөлөнканы болуп, сарааттап турар.

Кымыр онза туудунгү, шалпыкын ажилдап тур деп Веды Михайловичден айтырарымга, ол мында диги:

— Сараат салыкчыларын-дан Егор Шелгунов, Салчак Демчик, Иван Чептуруукей, трактористер Дамба Хемероол, а хөпзөнөкчилерден сургуул кыстар Света Дуганчы, Шура Дегей-оол елар.

Найыралдыг бригада ажилчынын темпиз шапкынчыдып, шөлдөн шөлке шилчип ажилдап турар. А оларын ажилдап турган чептеринге белик-чаагай, кырлаң-кырлаң сарааттар белиглөп үнүп, дегем хөвү-шөлдөрдик, хем шынааларын ынды-бетинде чыскаалдыр тургулаптар.

А. ДАРНАА.
ЧУРУНТАРДА: мурнакы тракторист Д. Хемер-оол. Мал чепин сарааттап турары.
А. МЕЛЬНИКОВТУН фотолары.

Күскү хову ажилдары

● ТАРАА. «Алдан-Маадыр» совхозтук Бора-Тайга салбыры 538 гектар кызыл-тастың 330-нин кескеш, чаа дүжүттүк 250 тонназын Шөлдө-Тейде тараа кургадып ажаар пунктуз кээп урган.

Баштайгы хүннерден эгелээш, совхозтук бө шөлүндө 14 көмбөйн тарааны кезип турар. Көмбөйнар башкарычылар-ындан Ондар Сүүр-оол, Сарылар Далаа, Ондар Мэртга, Ондар Хүлөр-оол олар хүн нормазын амыр күөсөдип, эки дүжүттүк мыска уде ажаап алып деп хүлээнгенир.

С. НАЙПАНАН.

● СИГЕН. Сүт-Хөлдүк ылаш амыр-агыл чериник коллектин ында совхозка бө чайын 100 тонна сиген белектеп бээр хүлээнгени 102 тонна кылдыр күөсөткен. Анаа Ондар Доржугу улурткан тускай бригада белик көргүзүлгү, шынарлыг ажилдаан.

Ол-ла совхозна көдөз Советтик ажилдакчылары база 8 тонна сигенин кескеш, сарааттап тургускан.

Б. ОНДАР.

● КУСКУ ЧЕР АНДАРЫЛГАЗЫ. «УТКА 25 чылы» совхозтук Иштин-Хем салбырын Кара-Чыраада трактор-хову бригаданын механизаторлары келер чылдың дүжүдүгө 2500 га күскү чер акарылганын кылып чорудаа планнны. Бө хүннерде тарааны кескеш, савакчы болуп аштаан, агыс акарылгызын кидин-тулук кирипкен. Ында аны-буру маршалыг 15 трактор ажилдап турар.

Бригада 6 хүн иштинде 632 га чер акарган. Механизаторларын аразында социалисттик чарыш организастаттыган болгаш, өң түкөмүн бөлү хонгаш-ла үндүрүп, кижин бүрү-зүнүк кылган ажилын көргүзүп самбыразынга хүн-буру үндүрүп, тилекчилерге тускай вымпелди тысып турарын көргөн.

Бригаданын хоочун механизаторлары-Сандак Шаалы, Хорлуу Сепик-оол, Чаш Даңзы-Белек ДТ-75 трактор-биле хүн-де 6 га чер акарган нормазын 9—10 га, С-100 тракторун башкарычы Валерий Кузнецов хүнде 10 га нормазын 18 га чедирип, чарыштын баштайгы тилекчилери болган.

Бригаданын келгүчүнери көдөз ажил-агыл ажилдакчыларын байырларынын хүнүгө чедикшиникти ужуражыр дээш, планнны даалгасын ол хүнге чедир күөсөдир деп сорулгалыг ажилдап турар.

Б. ДАВАА.

ХЕРЭЭЖЕННЕР УЛУГ КҮШ

Бөлхө бүдүрүлгөсүнүн бүтү ажил амырларында, өөрлөдө, медицина болгаш культура ала-бан черлеринде херэеженер шуугуру ажилдап, хой-нигитин херэеже база илчепейлг киржип турар. Маана чижик кылдыр Чоюн-Хемчик району «Октябрь 30 чылы» колхозта байдалы көргүзөр болады.

Башы-Тала суурда гос агит-кларига бар, олар эрткен чыл-нын нитинин малынга 80 амыр тонна сигенин белектөөн, а бө чылдын 86 тонназын белектөөн хүлээнген, оон чедикшиникти ботандырып турар. Бүш-ажыл кылдып шы-даар 290 херэеженер мал ажилында 96 кижиле бар, олар малын өстүрөнгө, оон про-дуктуугу улам белилдерине кымыкча, өл-бүзө амырларга

база үлөтөргө болуп турар.

Чаагайжылдыгынын, ылан-гыч туугунун ажилында 15 кижин составтыг тускай херэе-женер звероу бар. Олар хову туралай септен дерининге, фермада чурттага баккынна-рын чугаалап амырларынга, кымыл-булууну шөвөгүн бол-дурарына ажилдаан. Ба-ан-Таланын бүдүрүлгө, чур-талга болгаш культура-амылы-рал туугуларында херэеженер илчепейлг киржип турар.

«Социалисттик чарышты ор-ганизастарын улам ажилдыр дугайында» СЭКП Төп Ком-мунисттер доктаалын талашкан. Башы-Таланын херэеженер ки-ры-ажылчы улам сөрүк кир-ген, күтүгүзүлгөсү бөгүн, а заарта оон-даа белик көргүзү-лүт болуу дээш ботандыг

ажылдап турар. Агиткларига-лар аразында чарыштын түн-везин үндүрүп, анаа тилээлө-нөрин магалт шапалга ки-рип турар. Анаа эки көргүзү-лүт болган ийги агиткларига-рга Хөвү-Аксы баар, сески агиткларигага Ак-Довурак баар халас путевкаларын түс-бүр тымыска.

«Октябрь 30 чылы» кол-хозтун ажил-ишчи херэеже-нери амыр уде мал кышта-галышкынын белектөөн, де, күскү хой агарлашкыны-нда организастыг киржип, шу-туу чалгызы, а чалгызы шу-туу дээш деминг ажилдап турар.

О. САЙЫН.

колхозта херэеженер чөвүленин дарагы.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМНИН

СЭКП-нин XXIV съездинин шийиттерин, оон доку-ментилери амыр шапкын үе-ча-лазынга таарыштыр марксис-чи-ленин теориянын хөгжү-лөсүн чаа улуг базым болуп турар. Партиянын теоретиктиг болгаш чаа чутула түнөөлөр болгаш өөрлөдө-биле баан.

Иштин политикаын тала-зы-биле коммунизмин мате-риал-техниктиг баазын тур-гузарынын, СССР-нин социал-экономиктиг хөгжүлгөсүнүн орунгарына эртемчи ханы аналитик сөз берип, бүдү-рүлгөн ажилын белилери-биле, партиянын аграр поли-тикаын ботандырышы-биле, чаа кижини дикшилерин сорулгалары-биле холбайып принципалдыг чүдүлөри ажилдап кылган.

Даштын политикаын тала-зы-биле сөзүлгөсүн социалисттик системанын хөгжүлгөсүнүн, уластарын антиимпериалисттик демеис-ленин чутула айтырларынын көрүп, тайбыш болгаш уластар-нын алыма чок чорутуу демеисленин боттутуу програм-манын хүлээп алган.

ШЫН

СЭКП-нин Чингине се-кретары эл И. Н. Брежневтин XXIV съездине кылган СЭКП Төп Ком-мунисттер доктаалын талашкан. Башы-Таланын херэеженер ки-ры-ажылчы улам сөрүк кир-ген, күтүгүзүлгөсү бөгүн, а заарта оон-даа белик көргүзү-лүт болуу дээш ботандыг

СЭКП-НН XXIV СЪЕЗДИНИ КОММУНИСТИК ТУРГУЗУУШКУННУ ТЕОРИЯЗЫНЫН БОЛГАШ ПРАКТИКАЗЫНЫН АЙТЫРЫГЛАРЫНЫН ДУГАЙЫНДА

Акы-дунма партияларын сөздөгө киршикчел төлөөлө-чилери даштын болгаш иш-тин политикаын айтыр-ларын шийиттерин бистин партияларынын денинчи бө-лүмө көрүп турарын сеткил ханымшыкын-биле чугаалап турган. Олар бистин сөздө-висти эртемниг коммунизмин партияларын сөздөгө кыл-дыр толгаргайлаанар. Деме-гейин уластарын кичээл-гейин ол сөзүлгөсүлүк түткөн. Совет коммунисттерин пар-тияларын сөздөгөчине ымылг улагу кичээлгейин ужуру чү-дө? Ол болза бистин пар-тияларын политикаын алыс уткамы-биле, оон эртем-чи ханы көрүштү-биле бол-гаш ачыс сорулгаларын тол-гаргай улагышымын-биле, өйү келген айтырлары-а-жык, бүтү талалыг, ажил-иш-чи чугаалажып турары-биле болдуган. Бистин үеисте коммунизм тургузуу турар чурттын политикаын ажалк улагу ужуру-дузак, ол дээр-ге бүтү дегей политикаын ча-лааларыг. «Төөгүлүт хөг-жүлгөсү, дегей бөлүшкүн-нэригга социалисттик чурттар болгаш коммунисттик партия-лар, бистин социалисттик улуг күрөөсүн, бистин денинчи партияны калдыг кайгамчык

улагу ролуу ойнап турарын бистин бүтү палатасыга ша-ла-ла билингир» деп сөздөгө демедеп турган.

2.

Чурттуу экономиктиг хөг-жүлгөсүнүн амыр үе-ча-лазын онзагай чүдүлгөсүнүн ду-гайында айтыртып, төсүк беш чыл планнын кол сорулга-зын эртем талазы-биле үн-дө-лөсүн СЭКП-нин XXIV съез-динин кол кичээлгейинге турган. Болууну экономиктиг политикаын толгаргайла-шаан, партия социалисттик бүдүрүлгөн хөгжүлгөсүн белик темптеринге үн-дө-лөсү, чаа беш чылда ула-стун амырларынын чаагай байланын болгаш культурулг денинчи дык көдүр чорук-туу хандыларынын эрежеск чутулажып барылаалап турар. Эртемни челишкенирин план боттаар негизинде, ажил-агыл хөгжүлгөсүн эр-теп башкарылыш болгаш күш-ажылга ийн бөзүмүн экономиктиг аргаларын улам инай сайырлангайжыларынга үн-дө-лөсү, бүдүрүлгөн бүтү амырларын күжүлгөсүнүн хөгжүлгөсүнүн эрежеск чү-дүлгөсүн сөзүлгөсүн деме-деп, ажилчы чоңарын мате-риалдыг чаагай байланын кү-түрүнүн чаа аргаларын иле-

реткен. Чаа беш чылдын эр-теп үндөсүнүн чүдөсү дээр-ге совет ниятталган бүтү та-лаларын — оол материал-техниктиг болгаш бүдүрү-гө үндөсүнүн, социал стрү-ктуразынын, улаан-бодал амы-ралынын денин хөгжүтүу аламында болуу.

Чурттуу улам өзүп оор экономиктиг күчүзү социали-сттик ниятталган бүтү кел-гүчүнүн чаагай байланын хандыларынын, оларын мате-риалдыг болгаш культурулг денинчи белилдеринин сорул-галарын шийиттеринге ула-галарын экономикага ханы эр-теп боттаандыр арганы пар-тияга берип турар. Бо ай-тырларынын моон мурунда мычар калбарып тургузуу турбаан. Чоңун чаагай чору-ун дугайында сагым салыш-кымы партиянын ажил-чору-дузгалынын келээде көдөз ут-казы болуп келген. Совет эконо-миканын материал-техниктиг үндөсүнүн тургузтуу тур-ган мурундагы беш чылдар планларынын чылдарында-лаа ол сорулга толгаргайлаачы чүтү болуп турган. Иччаарга ам, сайырлангай социалист ния-тталган үе-чалазында, ула-стун чаагай байланын өстү-рүн сорулгалын улам дүргө темптер-биле шийитиреп бо-

луштулары болуу.

Бүтү ажил-агыш ажил-дын денинчи шыгымы бели-деринин, бүдүрүлгөн эртеп башкарынга ажилчы чо-нарнын калбаа-биле хандыш-ларынын, улаус ажил-агыш эртеп башкарынга эконо-миктиг аргаларын болгаш ийги беришкениринин ролон күштелдирерин эрежеск чү-гулазын сөзүлгөсүн деме-деп. Сөздөгө айтып тур-ганын боттаар алырга, эртеп башкарынын айтырлары ам оша чутула болу берген. Эртеп башкарынын органи-застыг структуралын улам инай сайырлангайжыларын, эртеп башкарынын бол-гаш планнаашкынын органи-застыг база электрон-салга техниказын, автоматчыкан системаларын болгаш эртем аргаларын калбаа-биле ажил-дарынын сорулгалын салды-ган.

3.

Сөздөгө теоретиктиг түн-дөсүлгөсүн ниятталган соци-ал-политиктиг хөгжүлгөсүнүн айтырлары дык улагу че-рини көдөз. Ниятталган социал структуралын денинчи бө-лү-мө анализтерин улагулуга бот-дурган, ажилдын аныгын, колхозчу тараачыларын, ниятталгычтарын улам илай чоккулажылынын, хоорай-лын болгаш көдөзүн, күш болгаш улаан ажилын ажилдакчыларын аразында боттутуу ылгалдарын ажил эр-

теринин чорудулгасын чертеп-тиг чутула айтырларынын сөздү бүтү талалыг көргөн. Коммунист тургузушкун чо-руу, эртем-техниктиг револю-ция калбарып, экономикада болгаш күш-ажылдын характе-ринде ханы чаартылгала бол-луп турар байдалдарда чутула ажил эскерилгелер болуу тур-ар. Ажилчыларын болгаш тараачыларын профессионал белектелсе бол мергежи, оларын эртем база культу-ра болгаш көдөзө күш-ажыл-ды база амырларын бай-далдары чоорту чоккулажып өрүп; ылангыч эртем-техник-тиг интеллигенциянын саны өзүп турар. Совет нияттал-ган бүтүлгөсү аныг болгаш социал бөлүктөрдүн чокку-лажыкчынын, улаусту белик моральдыг болгаш политиктиг шынарларга кижилдери. Оол социал составын быгылаары бистин чуртуушта ажилын аныгын социалисттик эр-теп ажилчы болгаш комму-нист илээлдерин илгерей-лөөн марксисч-ленинч иле-лөгөчтө үндөсүн болуп тур-ар.

Коммунизмин тургузучуу болуу ажилчы аныгын кол-роло оон революстутуу, сагы-ла-чурмууу, организастык, коллективизм-биле толгар-гайлаштыр. Партиянын социал политиканын эң чутула со-рулгазы чүл дээр ажилчы аныгын кол ролон чагылыш

ЧУРУНТА: «Украина» шах-
таың чедиги участогуңуң эң
дээр бригадасы (солайг тала-
зындан оң таламе, бирги оду-
ругта) — Павел Рувенский,
бригадир Иван Аксенов, Нико-
лай Осторожный; (ийиги оду-
ругта) Александр Корнев, Вла-
димир Бугайчук, Анатолий Га-
панов болгаш Геннадий Пуш-
карев.

С. ГЕНДЕЛЬМАННЫҢ фотосу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

Уластуз бугурууларында даага хей коллективтери Улаз Октябрьнын 54 чык оюн толенгит уткуру база бо чымдын дагалаларын хуусаа бетинде доозар даш сомадистин чарытты улам каларын турар. Ол кудайнын С.А.Анын корреспондентилериин дымнадын турары болза:

даагаа немештер 13 муз тоина шойну, 27 муз тоина кадын болгат 70 муз тоина прокатын будурген.

Од муракчы коллектив будуртуегин кураалыларын биздилик-биле тий турар: чыл эгезинде бээр ий муз чаарткыч савадарын ажыгаан.

Чууду казын тикча. Бичалгач поляр 7-ге чедир олар планга немештер ам-даа он миллион кубометрден экиш эвес газты тыварын кулзеген.

Анык мастер Ш. Исуповтз удуруктаа нефть казы тывар бригадаа техниканы тергипн эин ажыглар турар.

● АШХАБАД. Ачакекинин газ тымыкчылары чыл эгезинден тура пландан дашкаар түс миллион кубометр кывар

ГДР-НИҢ
ЧАЗААНЫҢ
МЕДЕГЛЕЛИ

ний XIV съездинин пиит-
пирлерин күүсөдип турар ду-
гайы, соңгулдага белеткел үе-
зинде партияның сорулгала-
рының дугайы, партия хүрээ-
лөдүн хевирлээр талазы-биле
улам ыңайгы сорулгалар ду-
гайы деп илеткедди кылган.

РИМ. Партия билеттерин со-
хуур болгаш партияга чаа ке-
жигуннер хүлээп алып талаз-
была чыл бүрүнүң кампа-
ниязының үзүндө Италияның
Коммунисттик партиясы улуг
чедикшикни чедип ап ту-
рар. Сентябрь 11-де медээлер-
биле алырга, ИКП-ниң чед-

черде 72 Федерациялыз партия-
га хүлээп алганының бол-
гаш партиялыгтериян солаан-
нарың санының талазы-биле
эрткен чылдың деңгелинге
четкен болгаш апкав.

Коммунистг парлагга ча-
гылгазы база чедишкениниг
чоруу турар.

(СЗТА).

жот бак-андылары, ажалтын аягынан болгаш тараачыныннын эмилгени быжытала-ры, дем каткан ажал-ишке ажалчынызын, колхозчуларын, интеллигенцияны, бүгү совет кижилерин сырый каттыштырыр болур деп, ХХI стед демдегелген.

Көзөнни социал бүдүрүш-де улаг чаартыгалар болуп турар. Көлз ажал-агынын бүдүрүчү күштеринин өзүл-дөн, көлз ажал-агы ажал-ынын индустриялык ажал-нын чогуру бир язы хевир болуп бар чыдары, көлөнни культуразынын көдүрүшү-күнү, көлз амидыларын чаартыгалы — ол бүгү болз совет тараачынын социал бүдүр-хевирин болгаш психоло-гиялык өскөртүн бар чылар. Бистин тараачынырымыста ажалчынар-биле няты чүдө-дөр улам көүсөд, колхозчу-ларнын саны өзүп, оларнын ажал-ижи машиналар-биле шуут холбалыг болу берген.

ССРЗ-де сайзырангаг социалистг ниятилед тургустунганнн стедиге демдегелген. Социализм бистин чуртууоста бүгү талагы быжылдатынган дөөнү ол-дур. Сайзырангаг социалистг ниятиледин социал структуразына бүгү өскөрлешкенинер социализм хөг-жүдөенин бүдүрүчү күш-теринин шапкын өзүлдө-биле, эртем-техниктиг диниле-биле холбалыг ачуу эаугага

бүтүгү чүдүлериңиз үздөксүз болуп турар. Бистин ниети-деливисте экономика социалисттик каартылаарга таарыштыр тургустун турар, чүгө дөбөсө бүүдүргенчи бүтү чөпсө-хөкөсөдери ниетинин өчүзү апарган. Ал бүгү болуп бүүдүркү күштерин бекке болгаш тургусту темирлерин бээз бүү ажилчы чонарнын чагай байлалынын доттама бекешинин хандыр болгаш.

Совет ниетилеңди социал структуразы ажилчы агынын, колхозчу тараачынын болгаш ителгилеңиянын улам өзүп орап социал-политиктик болгаш идеялы чагымс энгиле тодоргалтылар. Политикта талазы-белгалыга сайгарган социалисттик ниетилеңди ол өз-чазыга пролетариат диктатуразын куруенин бүгү уластуз күрүне кылдыр өзүп кирери дүгүж турар.

Националдын аразында харылза байлалдарынын дугалында айтыргы социал-политиктик жөүгүндө талазы-беле партия улау жүрүлгалы кылдыр көрүп турар. Социализмдин эн улау чаалал алышкынынын бирээзи болза ленинчи национал политиканы — уластарны дөргөзгөн болгаш найралыкын политиканы херек кылырынга боттандыргы болуп турат. СЭКП-нин XXIV съездин

ийтлал. Бугу ахьдчы чо-
нарны совет патриотизмын,
боттарын Герцен чурту
дэш чоргаарланкышкын
ёзууга, интернационализм
ийн ёзууга, бугу-ле нация-
ларны болгах улс чоңарны
хүндүлээрини ёзууга кижэ
зидери партия моон солгаар-
да болуноч сорулгазы кылдыр
тургузар.

Биеке социалистег тургу-
зушкун чорпу турарынын үе-
зинде кижилерини төгүлүг
чаа нийтилежигези — совет
улус тургустунган дээр-
зинин дугагында өөредиг
сөөдийна кылган теоретиктик
чугула тунейи болур. Ол
дөргө буржуа захыдыкчы-
ларнын балдыткаары орады
кып турары ышкы, түс-түс
национал синдикаттарын алаа-
да ёзу барымдалап каттыш-
кан түгү эес, харын проле-
таржи интернационализмдин
принциптеринге таарыштыр
тургустунган ёзуул-да хан да-
мырылдан бүткен чангыс эпи-
тр. Ол нийтилежиге дем
каткан ажыл-ишке, социализм
дөш демсел үеинде тургус-
туган. Ол нийти чангыс апи-
ти бистян кижилерини өзас-
лыг шулуун орук-биле эес,
харын моон мурнунда шичи-
леттинген оруктар-биле чедип
алган. Ол чангыс эпити ний-
ти чорук эрги нийтиледен
күштеринге болгах чанчыла-
рыча ууур демселге тур-
густунч келген болгах амг.

де билеги чуртувустун аңгыларыннч болгаш социал бед-дистериннч, нацияларыннч болгаш улус чоннарыннч кааж-даа чарыбалг тудуш каттыжылгыз болуп турар.

Совет кижилер марксисчиденнч идеологиянын, коммунист нийтиледич тургузушкунун белик сорулгаларыннч нийти чоруу-биле каналып каттышкан. Социализм дээрге кижилериннч аразында кандыг-даа социал ылгалдарын чоорту чук кыллырыннч уези, социал талазы-биле чангыс аял нийтиледич доду чомчылгез тургузарыннч уези болур деп Лениннч тодаралдыгыннч тыштыннч бистин чуртувустун хөгжүдүзүннч төгүзү балтыкказ.

4.

Социалисттик демократияны хөгжүдүриннч, Совет күрүениннч улам ынай быжылгаарыннч, бистин нийтиледич политика политиктиг организациянын сайзыраггайжыдарыннч айтырыглары сөздүннч ажылдыг улуг чери олоон. Совет демократияныннч аныг талазы-биле характериннч онзалал демдегенишпаш, партияныннч сөздүннч ону улам ынай хөгжүдүриннч оруктарыннч үндөзүлөп.

Социалисттик демократияныннч кол болалы, указыннч чүл дээрге чуртуп, нийтилед херектериннч эргелеп балкарларынга улам-на калбак массаларыннч киришкен тудурол болчу. «Каншын-даа

ократия черде кындг-да по-
литияны надыстройка шык-
шында барын бдудуруга
баран болур болган кедизин-
де барын бдудуруга харыз-
аары-биле тодаргайлаттырып,
деп, Ленин демдегеп чоразын
(Чогаалдарынн долу чыыдын
т. 42, арын 276). Социали-
сттик демократиянын унде-
лини турары принцип — де-
мократияг центризм — ния-
тиледин эконоимистик болгаш
культуруг депшиингеинин бот-
тук нергеделеринге эн долу
чергели дугжур турар шак-
ныгг хевирин ачылыч чоп-
нарнын дем каткан ажыл-чо-
рудулгазынын организация-
зынга берип турар.

Социалисттик демократиянын
принциптеринин эн долу бот-
танышынын хамтыктан мур-
нунда улусчу эрге-чагырга
органынын — ажылыч чоп-
нар депутаттарынын Советтер-
инин ахтылы сайзырангай-
хадарынн аргамы-биле бол-
дуган турар ужуруг. Ини
миллион ажыл депутат ажил-
дан турар Советтеринин ажил-
чорудугазы идеякелге бол-
гаш турар хевиринг алар-
ган. Советтерин тапчыла аргы-
зы-бүрү комиссарларга аргы-
зыстаан 25 миллион актив-
чи оларга дузалан турар. Кү-
руге хоойлугагаларын узам
сайзырангайканд, күруге ап-
паралдын улусчу контроль
органынын ажилынн ден-
недин бетиде, хоойлуг дурдуг

бу болгон өрге чурттарына быжыглаар дуйгундай өртем талазы-биле үндүздөлдөгүсү саалдарын сөөк берген. Чонун кыды камгалалын өмчидери, өт-бүтени быжыглаар, күш-ажал харылааларын улам ынай сайыраргайжыры, бойдус камгалалын болгаш бойдустун байкталарын үр-түндөлдү ажыглаарын хандыры черегин ыңгыл айтыргаларын шийтирээр чутуга уjur-дузалыг апарган.

Будуругучи болгон социал айтыргаларын шийтирээрлэриге ачыкчы чонарын ишекпейли кириштирер сорулгалы коллективтерини социал хөгжүдүлгөни планларын тургузарып практикасыз илегейлтигени социализмгн нитиладик кол бөлүктери боду күш-ажыкчы коллективтерин хөгжүдүрүни чутугазы СЭКП-нин XXIV съездине оңалат демделдген.

5.

Совет курунуни даштыны политиказынын, дегейини социализмгн система чурттарынын кыды ажыдажылагызы сайзырагыйжыдери, дегейини революстуг хөгжүдүлгөни улам ынай калыбтарынын талазы-биле СЭКП-нин XXIV съездинини теоретиктиг түндүндөлдү уjur-дузалы оңаа улуг. Революстуг теория

ның хогхуадузидиниң таази-бин
де аырга бо чылдар онза уре-
тунедийг болган деп, СЭКП
ТК-нын Отчет илеткелинде он-
залап демдеглезен.

Социализмдин дегелей сис-
темазы антиимпериалистиг де-
мисеге шийтирилг куч бо-
луп турар деп, коммунисттик
болган ачыкчын партиялар-
нын дегелей Човуезд хурамы-
нын (1969 чыл) тунелги
амырлар бадыйтаан. Ан со-
циализмдин дегелей системазы
болуп турар курунелерде со-
циалисттик тургузуп быжык-
беде бадыйктагынган. Дегелей-
ниц чаа даймын болдурбазы
чергелиг буту удузастаа амы-
ралчык чугула индыг сорула-
ны шийтирилгине ол сис-
тема заакоп уруг салымшык-
нын кирип турар.

Социализм чурттарынын
экономиктик кады ажалда-
жылгачыче, Экономиктиг Ду-
залдажла Човуелетиниң ХХIII
болган ХХIV сессияларынын
шиитирелерине принципиз-
дыг таазалар демдеглеттинген
социалисттик экономиктиг инте-
грациянын программазын бе-
деткергине болган ону амы-
ралдыра боттаандырычы
сыйдинин документалеринде
уагуч кичкезегей салдыган. Ка-
ды ажалдажыганы улам илай
ханымазырынын болган сай-
ыраггайжыларынын база со-
циалисттик экономиктиг инте-

райондa хөгждүрүнгийн тала-
зы-биле 34-нч XXV сессия-
зынга хүлээп алынган Ком-
плекстик программала о прин-
ципалдыг талаалар тодаргай
кирген. Эртм-техниктиг деп-
шильгени темнилеринга тодара-
дып турар улетип адырал-
рын, эртм болган конструктор
ажылдарыг хөгжүдериң калы
планаалары, чиг-от куравыр-
ларын шингәадиң адырынга
кунешиниңинерин катышты-
лары — социалистик интег-
рационың эрте-хемчәздерин-
ге экономиктиг калы ажил-
дашканың өз чүгүла ула-
нышкылынары болур.

Социалистик чүрттарниң
экономиктиг дөңсөдиз чөртү
нокумлаштыларының болган
деппентяверинин аргазын
акы-дуума партиялар илеп-
кейлиг башкарып, бүгү талаа-
лыг калы ажилдашканың ла-
гүртүктүгүн стратегиязын
ажылап кылып турар. Акы-
дуума социалистик чүрттар
марксизм-ленинниң эртемге ла-
нып алган, ажил-аргыиың
башкаларының аргаларын чо-
гәадыкчы 34-биле хөгжүтүп
болган сайзырангайжыгып-
шаан, социалистик интеграция-
ны хөдөң чедиңиңиниң бү-
рунгааралдык ындар дээр-
зинге совет кижилер бузурел-
дин.

(Уланчыгы).

Партияжи өөрбидилениң системасының эсе политшколаның «Экономика билишлерниң үндешинери деп курсу өренири 1970—71 өөрбиде чымында эгелем болай. Бу өөрбиде чымында эсе политшколаларга ол өөрбидилениң ийги чымынын темаларының талазы-биле кичээлдер уламчылар.

Ам партияжи өөрбидилениң системасының эсе политшколаларына чижек программаны болгаш кичээлдерин темаларының уткамын парлап эгеледип.

КИРИЛДЕ КИЧЭЭЛ: ЭКОНО-
МИКТИГ БИЛИГЛЕРНИ —БУ-
ГУ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРГА — 2
шак

ТЕМА 1. Ыстия социалистг энэиэмизация.
СЭПКИ-иң XXIV съездиң ССРЭ-иң узде ажил-
айының улам мыай хөгжүдөр сорулагар дута-
йында — 8 шак.

Тема 2. Социалистг бүдүрүлге — 6 шак.

Тема 3. Социалистг бүдүрүлгени эргезеп бап-
ларары—4 шак.

Тема 4. Социалистг даянаашкынын органи-
застаары—6 шак.

Тема 5. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн бүт-
таа-биле бедилери — кол энэиэмизикти соруа-

КИРИЛДЕ КИЧЭЭЛ. ЭКОНОМИК-
ТИГ БИЛИГЛЕРНИ — БУГУ
АЖЫЛЧЫ ЧОННАРГА.

[illegible]

**ТЕМА I. Биетнн Социалистнн экономикавыс.
СЭКП-ннн XXIV съездинн ССРЭ-ннн улус ажыл-
агыйнн улам ыңай хөгжүдөр сорулгалар дута-
йында.**

1. Материалдыг бүдүрүлгө — нитилел амы-
дыралының үндөзүнн. ССРЭ-ге социализмнн
тнглээни.

Материалдыг байлактар бүдүрөрүннң аргазы.
Бүдүрүкчү күштөр болгаш бүдүрүлгө харылзаа.

га — 6 шақ.

Тема 6. Продукцияның шынары болғаш бүдүрүлгені културалары—4 шақ.

Тема 7. Техникте дешияле болғаш техниканы ажыгалары—4 шақ.

Тема 8. Камналта чурум—ажыгалыны башкарыныны социалистте методу — 4 шақ.

Тема 9. Күш-ажыады әртеме үдәсизлен орғанаастары болғаш сағылта-чурум—4 шақ.

Тема 10. Күш-ажыады төлевири болғаш материалды ады берипшкыны—4 шақ.

Тема 11. Бүдүрүлгені бот-орунда-чарылгалары — 8 шақ.

Тема 12. Соңдарышты орғанаастары. Мурнакы дурулгалары—бүтү коллекттерге — 4 шақ.

Нияттиз-биле 64 шақ.

лар. Социализмга тургузарыныч ленинчи план болгаш ону боттандырганы. СЭКП-ниң XXIV съездин бидик хөгжүмдөгил социалистиг янни-
ледил тургузар болгаш коммунист тургузууш-
кунун сорулгаларынын дугайында.

2. Ажыл-агыйын социалисттик системдеш. Бүдүргөтүнөн чыккан херекселердине кияти өчүтүлгөн социалисттик экономиктин үздүгүн. Өчүтүлгөн кияти (күрөтүн) болгаш кооператив-колхоз кеңирдери. Социализмдин экономиктин дүрмүсү. Ажыл-агыйын социалисттик башка биле эргеп башкаарынын практиканын экономикалык дүрмүсүн медресдин биле ажыл-агыйын. Социалисттик бүдүргөтүнүн сорулгаш Ажыл-агыйын план башкаар чорудары-социализмдин артк күштүүгүн үздүгүн. Экономикалык удуш башкаарынын социалисттик күчүнүн ролу.

ССРЭ-нің улуу аймак-айгыйның адырларым структуразы болгаш ону сайзыраптайжадыр Совет ээомиканың хөгжүдесинде чедишкиспер. Нитидал бүдүрүгөсинин продуктую болгаш нацинал орулга. Социализм үезинде нацинал орулганы аймаклары. ССРЭ-нің Күрүне бюджетинин орулгалары болгаш чарыгдалары.

агыялы болгаш чечектели
турар културалыг социалист
туркурне. Социалисттик ния-
тилерди тутуп тургузуу турар
улустун амыралдыг деңгээли чыл
кечкен тутум-на улам бедир ту-
рар. Ажылчынарларын, тараа-
чынарынын улусчу интел-
лигенциянын кызымкаккай
куш-ажылынын ачынында чап-
тыл адыгын бүтү чедиш-
кинери Болгариянын эчис со-
рулгага — коммунизмге чедер
агазын хандырар.

ВАШИНГТОН. Америка конгресстин төлөөлөктөрү палатанынчын дөзөвөөлөрдө талааы-биле комиссиязынчын дарагзая Д. Мэхоншун медегезэи: арга-чыгырга республикачыларынчын амгы чазанынчын туруу келген үеинде күрүнө өрөи 80 миллиард доллардан өзөш өзөс түгө көүдүр. Ам ол өрө аажок хөй түң—415 миллиард доллар болган.

Конгресстин өскө-даа көиңгүнчери-биле калы Мэхон экономайкы болган салгы-

«Экижидерини» программанын код
регистр бөдүмү америкашарнын экти-
чүктөткөн, Американын улут моболо-
яларына чаа жингеддерни тышары
нор чазактын программасын шүтүчү-
н.

Чазактын экономияга хемчегдери чурт-
акыл чоктарынын сатты кызыларына
залалына турар деп, сенат кеккигүн Г.
Смифи медделген. «5,5 миллион акыл
чоктар хөвөр артка» дэрини медделген.

ДАР-ЭС-САЛАМ. Мозамбиктин патриоттары хосталга дөшт дөмөдөсиди эжелөөгөндө бөр чеди чыл болганын сентябрь 25-те демдегээр. Олар байырлагла уаут чедиди кинивер-беле жууражыл бу-рар. Бир чыл дүргүзүндө, бу чылдык июнь 30-ге чедир Мозамбиктин Хосталга фронту-учу (Фредимо) дайынчылар 1600 ажыг португал шакил-лагчыларын уутикаан. Ол-да хуусаа дүргүзүндө дайын 277 шериг автомашиналарын, ири самолөтту болгаш бир вертолөттү окускан. Парти-занылар ол ышкан 17 көүрүт-пу чааа тевикеш, шериг чүктүг дөрт демир-орук со-ставтан андаган.

ХАНОЙ. Паалаганың қостала агентилериниң дамытканы-биле алырма, август 20-де муруну-жетпиз патриоттар Тху-ауэут можида америя-сайгон шериглериниң Фуэйл шериг-агаар базазын артиллерия-биле боолала. Оон түд-нелинде 10 самолётту бертикс болгаш чок кылган, дайымың 60 ажы солдат, офицерин олурген болгаш батылаан.

(СЭТА).

Культурада болушкуннар

„МАЖАЛЫК“ ААЛДАП КЕЛГЕН

Барыш-Хемчик районунун Култура бажынын танында «Мажалык» деп агиткулубригада (уудуручуу Хомуш-ку Серенмаа) СЭКП-нин XXIV съездинин шийтпирерин ажилчы чонун ортууга тайылбырлап, ону амдыралга боттагыр талазы-биле үр-түнелит ажилдары кылып турар. Чайгы үдө ыракы одаларда малчынарже бола-гыш сүт-бараан фермаларыче 8 улаа үнүшкүн кылган.

Мал чөмүнн белектели болган дүжүт ажаап алыш-кын ателэни-биле холбаш-тыр ховунун ажил-ишчиле-ринге график баугар доктаа-мал барып турар. Бригадын составында бот-тыныгыр 10 артист бар.

Олар хөйүн ырын, тус-түс арларын, таппыны, сыгытты, күш-ажылдаа дөзип, мангыс-талачаа бау-биле амдырал чор-уур чамкы кижилерин дугайында шөүлүгүт чугаалар-ны чонга бараалташын турар. Бригада чүгө концерт көрү-дери-биле кызыгаарлаттын-маан.

СЭКП райкомунун пропаган-да болган агитация кылды-нын ажилдакчылары, дүжү-галыг пропагандагер В. Ча-данда, Х. Монгуш, С. Комбу-оол бригада-биле кады чораап, делегей байланын дугайы-нда лекция помчуп, бистин Те-рөөн чуртувуста, республика-да болган районда мал че-минн белектелини, дүжүт ажаап алышкыннын кан-чаар чоруп турарын ажилчы чонга таныштырып турар. Он аягыда Култура бажынын ажилдакчы М. Дырышан барган черинге, баш таарар, а чүрүкчү М. Кан-оол дозу-нар, плакаттар, агиттуудустар бижип, ону чараштыр чүрү-рунга дуалажып келген.

Сентябрың бир ажал хү-нүдө агиткулубригадын ар-тистери-биле «Барлык» сов-хоотун төп хову туралачаа чо-рушкан бис. Дүштөк чөм соопта механизаторлар болган ажилчылар кызыл-булууну шыгырт долдур олтурган. Концерт мынчаар ателди: Байыр-биле эштер, Мажалык артистери

Майык чедир мөгөйшөөм бараалгап келди.

Дараазында нияти ырым кууседезин:

...Баян-хөгжүм үдөлгөли Байыр сөстөр тулазыңар! Ажил-иштин маадырларым Алгап, мактап ыраажыр.

деп олтургаар-биле доостур.

Ол хуя келжө орайа чедир Бижиктиң-Хаа, Сүт-Бажаа-сүт-бараан фермаларыңа болган «Шекпээр» совхоотун Биче-Аянгагыда № 2 хову бригады-зынын механизаторларын шүптү дөрт кезек черге кон-церт көргүсөн.

Бө агиткулубригадын ажилында солун чүвө түз дөргө, фермаларга болган хо-вү бригадаларыңа барган, концертти эгелээринин мур-нуна оларын ажилынын байланын таныжып, мурнакы кижилерин аттарын тодары-тып алыр. Чижээлээрге, Сүт-Бажаа сүт-бараан фермаларыңа чөдө бээривиске салынчылар Жол Ооржак, Куулар Миния, Сарытлар Барат, инек калар-тымы Ооржак Куулар-оол, № 2 хову бригаданыңа комбайнер-

лер Ондар Кара-оол, Монгуш Кода-оол, Хомушкү Дугаар эки көргүзгүлөргү, кызымак-кай ажилдап турар болган.

Концертке ол мурнакы кижилерин мактап ыраажырга азы шүдүктөй араак чугаа-ларга чыгылганнар уагт со-нуургал-биле дынчаа, «көрдүң бе Ондар, сени мактап ыраа-жыттар, эки бөдөн» деп механиз-аторлар соруу киреппей, өөрүшкүзүн илгерилей тургу-лаар.

Концертти мындыг нияти ыр-биле доосканнар:

...Баян-хөгжүм үдөлгөли База каттап чедип кээр бис. Ажил-иштин маадырларын Алгап мактап ыраажыр бис.

Районда мал чөмүнн беле-кел болган дүжүт ажаап алышкыннын иштүгү чоруп турар. Бө чагай терекке ажилчы чонун күжүн мобил-изаастар талазы-биле агит-кулубригадын бот-тыныгыр артистери боттарынын те-лентиг салышкыннын кийер дээринге чыгынып турар.

Т. ТАЛГАНЧИН.

«Шынык» кор.

Спор

ЧАА РЕКОРД

ТАШКЕНТ, сентябрь 15. (СЭТА). Чартым чини деңзи-ниң штангиз, Ташкент чурт-

тут Эрини Каримов республи-каның «Буревестник» нити-лекияниң маргылдаазына ки-ришкеш, 131 килограммын чоруту явдургек. Бө түкүея болза Кривой Рог хоорай чурт-тут В. Ухановтун тургусканы ССРЗ-ниң рекордундан 500 грамм бөдик болуп турар.

ШЫДЫРААЧЫЛАР

МАРГЫЛДААЗЫ ЭГЕЛЭЭН

ЛЕНИНГРАД. (СЭТА). Шыдыраа талазы-биле ССРЗ чемпи-надынын түкүл маргылдаазының (бө чылын ССРЗ-ниң 39-ку чемпинадын эрттирил турар) бирги салыы болган. Кален-гаут Тукмаковту уккан, а Штейн—Полугаевскийни дүжүп бээрине албаппан.

Смыслов—Балашов, Савон—Таль, Григорян—Лейн олар-нын салыгылар хайым болуп доозулган. Все салыглар сонгаарлаттыган.

„СПАРТАК“— ВСС (КОШИЦЕ)—2:0

МОСКВА, сентябрь 15. (СЭТА). Бүт бөмбүүүн ассо-циацияларын Европа эв-делиниң Кубогу дөш Москва-нын «Спартак» болган Чехос-ловакиянын ВСС (Кошице хоорай) командаларынын ужура-жылыгыны 2:0 санга, спар-такчыларын тиялдеген-биле

доозулган. Бөмбүкү Сизагазе (тор-гаал тежит) болган Егорояч кийрген.

Бө ийк команданың аразы-да хары ужуражышкын сентябрь 29-та, Кошица хоорайга болур.

КЫСКА МЕДЭЭЛЕР

● ЛЬВОВ. Чартым аар дең-занын штангиз, Хабаровск чуртут Станислав Терекс 190,5 килограммын көдүргөн. Бө түкүлө моон мурунда Николай Хоромасовтун тургу-сканы ССРЗ-ниң рекордундан үш килограмм бөдик көргүзүп болган.

● МАДРИД. Испаниянын пайысылаада болуп турар студентилеринң делегей мар-гылдаазынын бөштөйгү тү-

нүдө совет студентилер дөрт алдын медальды каалап алган. Олимпиада чемпиону, Сухумиде суброиниң културалар ин-ститутундун аспиранты Вик-тор Савенко үш баскыч ха-лымырыга 47 метр 29 санти-метрин көргүсөт, тиялзе.

● ГЕТЕБОРГ. Хоккей та-лазы-биле Чехословакиянын шийлөөн команданы Швейцар-нын чымык командасы-биле ийик ужуражышкынын эрт-тирген, 3:2 санга тиялзе.

Мөңгүл чөмүг арбай суза, Мөңгүл баштыг кукуруза, Чиге тараа, кымыл-тастар, Чиге-чиге чалган турар.

Чарып салган тараажылар, Шалым-иштин ажал бөргө, Чалык халык алаа өөрү, Салгы-биле байыр тутту.

ПОЧТАЧЫ

Тандыда көрө ажал-агыл Дуржула станицаның де-вискереде Чалытай, Кара-Сут, Хадил, Кара-Чыраа ара-ам хөйи чөп. Ырак-уага бө черлерде Салык Дамбуевич Ак-оол чонуп солун, сөтүрү, чагаа харылааган чедир, почтачы хулаагазын кууседиң турар. Почтачынын арганыңда 34 өрөгө бар. Онч номчулчу-лары чагыдылган доктаа-мал помчуп, чагаа харылаа-ган өй-шөндө ап турарлар.

Салык Дамбуевич бө ху-шерде солун чагыдылган ор-ганизаастыг чорудуп, «Шыл-

ның 22 октябрынын, 20 январь чыгыдылган мал чөмүнн белектелини Почтачы хулаагазын аңгыда пош-тар тардыр болган атергея белектери салылаарына кирепп, хөй-иштин амдылыга уагт дуалам чөдирин турар. Ак-оолдун тускай аргыи мал окулан чорган. Ол 88 тар-лыг кымылдар, кымыл-таа малчыларга барганда мал-дын чамкы аарыларынга уагт амдылган кымылын өрө-дөдн, чамкы таварыларга ла аарав малды бөдү тоо кы-рип, дуалажыктар. Онч кып-бас-тууламы-ла чөк, хүндүт-кедиг кижилерин бирөөн.

Ю. ДОРЖУ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

СЕНТЯБРЬ 17-ДЕ

МОСКВАДАП

17.25—«Василий Сурин», Ура-челен фильм, 18.55—«Солгүл мөзгөлдү, 19.05—«Кө-дөмүн хайымышкынның ижи», 19.15—«Звезда», «Чалык на-зым», Коммент. 20.00—Н. В. Гоголь—Иван Ивановичтин Иван Никифорович-биле кап-чантат алгыкы бергенинин дугайында токуу», Телеви-ниң бөштөйгү үндүрүлгөн.

КЫЗЫЛДАП

21.00—Телемөзгөлдөр (тыза дыкта), 21.20—«Найырадын» алымаалыгы, Кызылурал, 21.30—«СЭКП-ниң XXIV съез-динин шийтпирерин а-амдыралга», Дамчыдаа, 22.10—Телемөзгөлдөр (орду дыкта), 22.30—Чаралдар ре-замалар.

МОСКВАДАП
22.30—«СЭКП-ниң уурустун аргыи М. Бичур мрал турар, Коммент. 23.00—«Чөм-Информастыг программа.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

СЕНТЯБРЬ 17-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Том Джонс»

10.00, 12.50, 15.40, 18.30, 21.20

штактарда.

«КАА-НЕМ»: «Салымтыг

моортай» 10.00, «Рубеальче

орук» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30

штактарда.

«ПОНЕР»: Уругаарга

дирг чүрктар 10.00, 11.30, «Кай-

гажымыг Василе» 13.40,

15.30, «Дугаар 0416 декине»

17.20, 19.10, 21.00 штактарда.

«ВОСТОК»: «Оралаттыр»

15.00, «Кара толына» 16.50,

18.40, 20.30 штактарда.

ЧАЙСЫ КИНОТЕАТР: «Бо-

доды далай алган базар

16.50, 18.40, 20.30 штактарда.

«СОВЕТ ТЫВАННЫ 10 ЧЫ-

ЛЫ» КУЛЬТУРА БАЙЖЫНЫ:

«Эрес-диди бөт ижи» 18.30,

«Иван Бровин кур чере»

20.30 штактарда.

КОМПЛЕКСТИГ ЭКСПЕДИ-

ЦИОННЫ КУЛЬТУРА БА-

ЖЫНЫ: «Черик чүрө» 16.30,

20.30 штактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА

БАЙЖЫНЫ: «Эж» 18.30, 20.30

штактарда.

«Мөрөн» колхозтун парткому болган баштаар чери, Мөрөн көдө Советтин куусому колхозтун база бир үдөлгөсүн болган баштайгы дараа, көдө Советтин дараагы ор-адымы, колхоз баштаар черинин көнүгүнү болган туудт бригаданын бригадир.

СЮРИОН ДАДАЛЕВИЧ ДАРГАТТЫН

өзөккө мөзгөлдү ханы калыскада-биле дынчаа, мөзгөлдү кижини өг-бүдөөнө болган гөрдөдөринин калыскадап илгерилей тур.

Москва чогулда Малоедуб-во фабрикамын ажал-иш-чилери бө чымыл өдүрөк өс-түрүп турган, ийи миллион рубль орулганы алыр хүлөө-лөгөн.

Ында өдүрөктерин сүт чөк кургаг черде—тускай калжаа-

ларда өстүрүп турар. Бир центнер күш эдизин бөт-үе-ан үрүлүч чыгып турар. Ам-гы үдө ол 84 рубль бооп тур-ар. Бө чымыл үк фабрика найысаладын магазинири-че 2200 тонна бөдик тынар-лыг күш эдизин чөдүрар.

Күш фабрикамы немештир туттуну турар: чаа күш ка-лаазын туудуп, чөм кымыл черин күш усадып турар. ЧУРУКТА: күш калжаа-мын бирөөнөдө.

В. БУДАНОВЫН фотоу.

(СЭТА-нын фотохроникасы).

ЧАГААЛАРДАН ОДУРУГЛАР

ДООЗУЛГАН

Улау-Хем районда «УТКА 25 тыла» совхозтун Ак-Турут салбарында мал амдыл Навел Димитриев Васильев 10 муш баш улау хөйүн болган 4 муш ажал курганарын ийи чуудалган дооскан. Ол мынкан малдын Сибири айма-мыга болган өскө аарылга-рына удуз тарылатын чуудуа үеи-биле кады чоруткан.

Чуудалга болган тарылгага салымнын малчынары орга-низаастыг кирип, эки дуаны көргүсөк.

С. СОТНАМ.

МАКТАЛДЫГ ИЕ

Монгуш Чап-оолова Ха-жытала Барыш-Хемчик рай-онда Дин-Төрөниң сууртун Чодураа агыг асылынын по-лары. Ол бөп чыл ажал ста-кыт. Бичик чаптары амдан-гыт алап-чөм-биле хазыра-рыдан аңгыда оларын кул-туртуп ажал-чага кижилерди хөдөккө үдүт-хуузу ийрип, мында ажалдаа турар аймак-тарга бөдүнүп дүжүлганын дамчыткан келген.

Ол-аягыда улау назым кижилеринң бирөөн, хоочун

коммунист, партия органи-зациянын бирөө көнүгүнүгө ийи улаа улаагыр соңугуан. Монгуш Чап-оолова сууртун Октябрь 50 тыла агыг ку-дучуулаа агыгтар даала-ны ак сексидиг күтүсөтп-пав, илдинин ары-салыг културалы дөш үдөлгөри ажалдап турар. Буяның ав-лаң чүтүлдүт күш-ажымын ийи түнөндө оң хөдөк көбөйөт медалы каластап чо-руур. Онч чүрүу совхозтун Хүндүлөк самбырында кир-ген.

С. СЮРИОН.

АЙЫРАҢНААН ЧЕЧЕКТЕР

Эртеңиниң он шак. Дышта-ныр хүнү калың-бир солун хөмөгөдөр-биле демдөглөринге чамкыкан самгадайжылар партия райкомунун бажыны-че улаы хөмөгү-омак чоруп турган. Ол болза партия ор-ганизаациянын удурулгазы-биле хөдөкөннөр чөвүлө-ниң организаацияны чөкөк бо-лган ногаа делегейинче чо-нун далажып турары.

Самгадайла чөкөк болган ногаа өстүрүнгө соңуургал-дылгар көвүдөнип айтып-пав, оларын бө чымыл кыл-ган ажалын түнөндө делегей-нин районну хөдөкөннөр чо-вүлөниң дараа, Тес-Хем районун уаус судунун шийт-кектиң Долгар Барановна Ондар ажыктап, чыныганнар-ны олач талаш. Делегейде шүптү-ла чүвө солун, ыччалаа-ла Галина Саттын бараалга-кан экспедициянын чамкыга со-нуургалып болганчөк-ла док-таап, чечектерин чаражып, помидорун, огурун, мор-көвүн бышыканы магадал турган.

Көрүктүлериң ал макталын Галина Сат анал-ла тавармага баугаар чик арка-биле эвө, ажал чүтүлдүт оралжымын-кын-биле чедип алганы би-

лигир. Онч урезинерин Шу-пенскос, Новосибирск, Таш-кент, өскө-лаа черлерин чагы-дып ал, чөкөк өстүрүнгө со-нуургалдылар-биле түгүлүч чагаалажып, арка-сүмени со-чу турар.

Солун болган мыак бө ажалын дугайын делегейде чыныган көрүктүлөргө дөшү таныштырып СЭКП райко-мунун хөдөкөннөр ортузунга ажал чөдүр кидилениң эгелекчиин эш Севиел Биж-Ковена Маады он далаа. Бо-дунч мергөжөн ажалын дүжүлганын Галина Сат кү-зөдүн-биле чугаалап берген. Чечектери бажын чаныга өстүрөт чүгө суур чагай-жыдыламыга уагт-дуалам эвөс, калыскадага база ажыкты.

Делегейге кирген ажал-дарын аразында эш А. Егоро-ваның өстүргөн ногаалары келгенерин кичөөгөйиң ба-ла лаара туткан. Ол экспонат-ла делегей помидор, огуру, со-гуна, капуста, свекла четин бышыккан, көрүктү буруу со-нуургалып, оларын ногаа өс-түрүнгө халыкшымып турган.

— Самгадайла ногаа аймаан тарып өстүрөт та-рышмы деп чамкы кижилер-нин үндөдн чөк тайылбырын-ла моон сонгаар кым-даа бү-түрөс. Маана калың-лаа но-гааны өстүрүп болурун бө де-гейге бөдүлүп турар-дыр—деп, бир амык көрүктү экин-ге чугаалай-дыр. Ол көрүктү-

лер киж буруу ажалың өрөдиге болган.

Е. Васечкина, З. Курганская, Ш. Чооу, С. Денитмаа бол-ган өскөдөриң-даа делегейге көргүсөн ажал-буру өнү-гүт чараш чечектери, ажал-ныг ногаалары эки үдөлдө алган. Ол мынкан биче назы-мыг Эдуард Овинун, Валера Ак-оолдун, Роза Төмүр-оолдун бажы чаныга ажал өс-түргөн боолаа чечектери база мактаан.

Ийи хуя үрүгүчүлөз өл-делегенин тилекчилерин наредире, көрүктүлөриң салы үдөлгөн кал кичөөгөй-ге алга. Иччалан жөриң уагдуген түнөндө баугар берги назылаа Г. Сатка, ийи-ниң—А. Егоровна, үшкүтүн —Е. Васечкинага тывыскап.

З. ДОНГАН.

Быгүв республикада болган Кызылга шокар бузуттаар, чөкөк чөкөс. Барымы ула-нышкыннын халтын дүрөкө секундада 5—10 метр болур.

Агарын температуралы далайг районнара 15—20, өс-көдөриңе 18—23, Кызылга 18—23 градус чымыл болур.

Людмила Барымы Германияга эртем талазы-биле командиро-валат чөдө берген, Мактын өскөн төрөө черинге баарын шийтпирел. Мактын бажы чоралып Анимеарга бааа Людмила ужурашкан, ол хөдөк-жөн киж. Макты уттуган болган өскө кижиге атакка барган болган.

Людмила бөдүнү ынакшы-лын бүтү назымыда каала-лап келген. Рубеаль дагын бажыңге ылап үер киж мен деп, Мактын чугаалап чораа-нын сактып келген, Людмила ол дагын бажыңге уткен.

Амдыралы алгы демсели-ниң баузу-биле көр деп чүвө-ни, маангы аныктар бө фильмен көрүп баур. Совет кижилер биле немец комму-нистин бө фильме чугаалап турар интернационалч найы-ралы онч тодаргай көргүзүп турар.

С. САЛЧАН.

БЫЖЫГ НАЙЫРАЛ

Ирина Гуронун бижээни «Рубеальче орук» деп рома-нын баугар «Левфильм» ки-ностудия ол-ла ат-биле фильм-ни тургуска.

Фильме чугаалап турарын-дын алырга, немец коммунист Макс Лезеркин 1939 чылда гитлердин Германияны каптап, Совет Эвдизиниң чедип кел-ген. Немец-фашисттер өжөк-чилерге уагт Ала-чуртутт Улау дайыны эгелен. Ал немец коммунист Николай Пет-ров деп ат-биле «Дай» дикир командирин партизан отряды-га кирип алган, фашистер-ге уагт улауун киришкен.

Анаа Макс совет офицер-биле, маангы Людмила Чер-нова-биле онүктөжи болуп, Баштай Максты олар биче се-сигин көрүп турганнар. Ы-дым болза-лаа болупун ак сек-сидиг болган эрес-маалыг чоруту-биле Макс-Петров пар-тизанынын хүндүкелин, бү-зүрелени чедип алган.

Иччалаа партизан отряды-га турган элтер Петровту бүтү кижилер-биле бир дөмөй кыл-

дыр чоруп дөш, ол чааскаа-зыралын дөш бүтү чүдөдүн-ни кылып турган.

Мынж бозаакчы, немец фа-шистерин совет черде үлгө-лөп турар чүдөдүн Макс көргөн, мораль талазы-биле харыскалганы кездеа болан чоран.

Бир каап, Людмила биле Макс кожазында партизан от-рядынан эл чөк чыткан, гитлерчилерге таварып, бөд-дүн тулушкун болган, тула-чуушкунга гитлерчилерин чүгө чалгызы деши чоруп баар аргалыг болган, өскө-лөп Людмила биле Макс уу-ткан. Иччаланга олар атгы-тын черге калыпкан, сырый аргаалап, тулаалыг череп боттарыныче эл келдирер. Ол чоруп турган, дүмө бир доктаган черинге Макс бо-лу-н